

תנ"ך

הוראות

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	-	(16x3)	-	48	נקודות
פרק שני	-	(16x2)	-	32	נקודות
פרק שלישי (חובה)	-	(20x1)	-	20	נקודות
סך הכול	-			100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיקו את השאלה; כתבו את מספרה בלבד. (2) התרכזו בנושא. שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שייכות וזרות (48 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 16 נקודות).

1. קראו **מלכים ב**, פרק י"ז, פסוקים כ"ד-ל"ד.

א. (1) קראו גם את הקטע שלפניכם הלקוח מאתר הקהילה השומרונית בישראל.
 "הקהילה השומרונית היא נצר לבני ישראל מתקופת המדבר. השומרונים משתייכים לשבטים אפרים, מנשה ולוי. השם שומרונים נובע מהתיישובותם בשומרון, כשם שהמונח 'יהודים' נובע מהתיישובות ממלכת יהודה - ביהודה".
 (shomronim.co.il)

הסבירו מהו ההבדל בין המסופר **במלכים ב**, פרק י"ז ובין המסופר בקטע זה בנוגע למוצא השומרונים והשתייכותם לעם ישראל. בססו את תשובתכם על שני הכתובים. (4 נקודות)
 (2) על פי **מלכים ב**, פרק י"ז, פסוקים כ"ה-ל"ב, הביאו שתי ראיות המעידות שהשומרונים היו מעוניינים להשתייך לעם ישראל, והסבירו כל ראייה. (4 נקודות)

ב. קראו פסוקים כ"ד-ל"ד וגם **רות**, פרק א', פסוקים ט"ו-י"ח, ופרק ב', פסוקים י"א-י"ב.

(1) לפי קטעים אלה, נראה שתהליך קבלת האמונה של השומרונים ותהליך קבלת האמונה של רות נבדלים זה מזה בשלושה אפיונים: במניע, במידת ההזדהות עם האמונה החדשה ובניתוק מן העבר. בחרו בשניים מן האפיונים, והסבירו כיצד כל אחד מהם בא לידי ביטוי בכתובים. (4 נקודות)
 (2) על פי ההבדלים שציינתם, הסבירו מהי המגמה של כותב **מלכים ב**, פרק י"ז, פסוקים כ"ה-ל"ד בנוגע להשתייכותם של השומרונים לעם ישראל. (4 נקודות)

2. קראו **רות**, פרק ב'.

א. קראו פסוקים א'-י"ב.

לדברי אורית אבנרי (עומדות על הסף, מכון שלום הרטמן, תשע"ה, עמ' 163), רות מתוארת כאישה זרה לחלוטין בסביבה שבה היא פועלת: הן מן הבחינה האתנית הן מן הבחינה המגדרית.
 (1) הביאו מפסוקים א'-י"ב דוגמה אחת לזרות האתנית של רות ודוגמה אחרת לזרות המגדרית שלה, והסבירו כל אחת מן הדוגמאות. (6 נקודות)
 (2) מדוע למרות זרותה, רות זוכה להכרה מן האנשים סביבה? הביאו שתי סיבות. בססו את דבריכם על הכתוב. (4 נקודות)

ב. קראו פסוקים י"ט-כ"ג ואת דבריו של יעקב קליין שלפניכם.

"לקראת סוף המערכה [...] נראה, כי תוכנית הזיווג בין רות לבעז כבר בשלה בלב נעמי".

(אנציקלופדיה עולם התנ"ך, ספר מגילות, רות [עורך יאיר זקוביץ], תשמ"ז, עמ' 86)

(1) הסבירו את דברי נעמי שעליהם היה יכול קליין לבסס את פרשנותו. (3 נקודות)
 (2) האם בסיום הפרק התממשו הציפיות של נעמי? נמקו את תשובתכם ובססו אותה על הכתוב. (3 נקודות)

3. קראו אסתר, פרק ד'.

קראו את דברי אורית אבנרי שלפניכם.

"מתוך מילות המגילה אפשר להבחין בתהליך שעוברת אסתר מניכור להזדהות".

(אורית אבנרי, עומדות על הסף, מכון שלום הרטמן, תשע"ה, עמ' 166)

א. (1) קראו פסוקים א'–ה'.

הביאו מן הפסוקים דוגמה לניכור של אסתר מעמה, והסבירו את הדוגמה. (4 נקודות)

(2) קראו פסוקים ח'–י"ד.

מרדכי מציג את אסתר כמנוכרת מעמה, אבל הוא גם מנסה לעורר בה הזדהות עם עמה.

הביאו ראיה לכל אחד מחלקי הקביעה, והסבירו כל ראיה. (6 נקודות)

ב. קראו פסוק ט"ז.

יש הטוענים כי על פי פסוק זה אסתר מזדהה עם עמה, ויש הטוענים כי היא עדיין מנוכרת ממנו.

הסבירו את שתי הטענות. (6 נקודות)

4. קראו דניאל, פרק ג', פסוקים א'–כ"ג (בתרגום לעברית).

(א) נבוכדנצר המלך עשה צלם זהב, גבהו ששים אמות, רחבו שש אמות, הקימו בבקעת דורא במדינת בבל.

(ב) ונבוכדנצר המלך, שלח לכנס את האחשדרפנים, הסגנים, הפחות, היועצים, הגזברים, השופטים, השוטרים וכל שליטי המדינות, לבוא לחנכת הצלם, אשר הקים נבוכדנצר המלך.

(ג) אז מתכנסים האחשדרפנים, הסגנים והפחות, היועצים, הגזברים, השופטים, השוטרים, וכל שליטי המדינות לחנכת הצלם, אשר הקים נבוכדנצר המלך, ועומדים מול הצלם, אשר הקים נבוכדנצר.

(ד) והפרוז קורא בלחם: אומרים לכם – העמים האמות והלשונות.

(ה) בעת אשר תשמעו את קול הקרן, המשרוקית, קתרוס, סבכא, פסנתרין, סומפוניה וכל מיני זמר, תפלו ותשתחוו לצלם הזהב, אשר הקים נבוכדנצר המלך.

(ו) ומי שלא יפל וישתחוה, בה בשעה ישלך לתוך כבשן האש הבערת.

(ז) על כן בו בזמן, כששומעים כל העמים את קול הקרן, המשרוקית, קתרוס, סבכא, פסנתרין וכל מיני זמר, נופלים כל העמים, האמות והלשונות, משתחווים לצלם הזהב, אשר הקים נבוכדנצר המלך.

(ח) כל-עמת זה, באותו זמן, קרבו אנשים כשדים והלשינו על היהודים.

(ט) ענו ואמרו לנבוכדנצר המלך: המלך, לעולמים חיה.

(י) אתה המלך נתת צו, כי כל איש אשר ישמע את קול הקרן, המשרוקית, קתרוס, סבכא, פסנתרין וסומפוניה וכל מיני זמר, יפל וישתחוה לצלם הזהב.

(יא) ומי אשר לא יפל וישתחוה, ישלך לתוך כבשן האש הבערת.

(יב) יש אנשים יהודים אשר מניית אותם על מלאכת מדינת בבל – שדרך, מישה ועבד נגו – האנשים האלה לא שמו לב אליה, המלך, את אליהם אינם עובדים, ולצלם הזהב אשר הקימות אינם משתחווים.

(יג) אז צוה נבוכדנצר ברגז וחמה להביא את שדרך, מישה ועבד נגו; אז הובאו האנשים האלה לפני המלך.

(שימו לב: המשך הקטע והשאלות בעמוד הבא.)

- (יד) עונה נבוכדנצר ואומר להם: שדרה, מישף ועבד נגו, הבזדון אינכם עובדים את אלהי, ולצלם הזהב אשר הקימותי אינכם משתחווים?
- (טו) עתה, אם ישכם עתידים כי בזמן שתשמעו את קול הקרו, המשרוקית, קתרוס, סבכא, פסנתרין וסומפונגה וכל מיני זמר, תפלו ותשתחוו לצלם אשר עשיתי; ואם לא תשתחוו, בה בשעה תשלכו לתוף כבשן האש הבוערת, ומי הוא האל שיצילכם מידי?
- (טז) ענו שדרה, מישף ועבד נגו ואמרו למלך: נבוכדנצר, אין אנחנו צריכים להשיבה דבר על זה.
- (יז) אם יש (ברצון) אלהינו, אשר לו אנחנו עובדים, (הוא) יכול להצילנו מכבשן האש הבוערת, ומידך המלך יציל.
- (יח) ואם לא, יהי ידוע לך, המלך, כי לאלהיה איננו עובדים, ולצלם הזהב אשר הקימות לא נשתחוה.
- (יט) אז נמלא נבוכדנצר חמה, ומראה פניו השתנה, על שדרה, מישף ועבד נגו; עונה ואומר להסיק את הכבשן שבעתים על הראוי להסיקו.
- (כ) ולאנשים גבורי כח אשר בחילו צוה לכפת את שדרה, מישף ועבד נגו, להשליך לכבשן האש הבוערת.
- (כא) אז נכפתו האנשים האלה בסרבליהם, כובעייהם, ומצנפותיהם ומלבושיהם, והשלכו לתוף כבשן האש הבוערת.
- (כב) על כן, מפני שפקדת המלך היתה חמורה והכבשן הסק ביותר, האנשים ההם, אשר העלו (על האש) את שדרה, מישף ועבד נגו, המית אותם שביב האש.
- (כג) והאנשים האלה שלשתם: שדרה, מישף ועבד נגו, נפלו כפותרים לתוף כבשן האש הבוערת.

א. (1) קראו פסוקים ד'-ו'.

על פי פסוק ד', מהי הביקורת הנרמזת כלפי הצו של מלך בבל? (3 נקודות)

(2) סיפורם של שלושת הרעים של דניאל בפרק זה מציג אחת מן הדילמות בחיי היהודים בגולה.

מהי הדילמה העולה מן הסיפור על צו המלך, ומה הן ההשלכות של בחירה בדרך מסוימת לפתרון הדילמה?

(5 נקודות)

ב. קראו פסוקים א'-י"ב וגם אסתר, פרק ג', פסוקים א'-ח'.

(1) בשני הקטעים עולה טענה דומה נגד יהודים בגולה. מהי הטענה, ומה יכול להיות לדעתכם המניע לטענה זו? הסבירו

את דבריכם. (4 נקודות)

(2) קראו פסוקים י"ד-י"ח.

תגובת שדרה, מישף ועבד נגו על הצעת נבוכדנצר מבטאת אומץ לב. כיצד אומץ הלב בא לידי ביטוי בדבריהם,

ומהו המסר בדבריהם לבני תקופתם? (4 נקודות)

פרק שני – מנהיגות במבחן (32 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 5-7 (לכל שאלה – 16 נקודות).

5. קראו שופטים, פרק ו'.

א. בפתיחה לסיפורי גדעון, מופיעים נביא ומלאך ה'.

(1) קראו פסוקים ח'–ט"ז.

מהו המסר של הנביא לעם, ומהי מטרת דבריו של מלאך ה' לגדעון?

בססו את דבריכם על הכתוב. (5 נקודות)

(2) קראו פסוקים כ"ז–ל"ה.

הסבירו כיצד גדעון מיישם את המסר הנבואי, וכיצד הוא מממש את דבריו של מלאך ה'.

בססו את דבריכם על הכתוב. (5 נקודות)

ב. קראו פסוקים ט"ז–כ"א ופסוקים ל"ו–מ'.

מה גדעון מבקש מה' על פי פסוקים ל"ו–מ'? לנוכח המסופר בפסוקים ט"ז–כ"א, האם בקשתו מעידה על עזות מצח כלפי

ה' או על היותו מנהיג שקול? נמקו את דבריכם. (6 נקודות)

6. קראו שמואל ב, פרק ג', פסוקים י"ז–ל"ט.

א. (1) קראו פסוקים כ'–כ"ה.

מנקודת מבטו של יואב, אפשר לתאר את התנהגותו של אבנר כ"אחד בפה ואחד בלב".

הוכיחו קביעה זו על פי הכתוב. (4 נקודות)

(2) קראו פסוקים כ"ג–כ"ז.

על פי פסוקים אלה, אפשר לתאר דווקא את התנהגותו של יואב כ"אחד בפה ואחד בלב".

הדגימו כיצד הפתגם בא לידי ביטוי בדבריו ובמעשיו של יואב. בססו את תשובתכם על הכתוב. (4 נקודות)

ב. קראו פסוקים ל"א–ל"ט.

(1) הסבירו את הדברים ואת המעשים של המלך דוד שהובילו את העם למסקנה שבפסוק ל"ז. (4 נקודות)

(2) קראו פסוקים ל"ח–ל"ט ואת פירוש מצודת דוד על פסוק ל"ט.

"כי המה קשים ממני ולא אוכל להתגרות עימהם. [...] אולם ניתן רשות למלך לענוש לצורך השעה ביכולתו

המוחלטת [...] כי לא היה יכול להם ומסר דינו לשמיים".

התיאור של דוד את עצמו בפסוקים ל"ח–ל"ט, מעורר שאלה. מהי השאלה, ומהי תשובת הפרשן עליה?

(4 נקודות)

7. קראו **מלכים א**, פרק ג', פסוקים א'–ט"ו.

א. קראו **מלכים א**, פרק ג', פסוקים א'–ד' ופרק י"א, פסוקים א'–ג'.

(1) בשני הקטעים מוזכרות מילים מן השורש א-ה-ב ומוזכר המספר "אַלֶּף", במפורש או במרומז. יש הטוענים שאפשר

ללמוד מכך על שינוי שחל בהתנהגות של שלמה. הסבירו טענה זו, ובססו אותה על הכתוב. (6 נקודות)

(2) קראו את שני הקטעים שלפניכם העוסקים בנישואי שלמה לבת פרעה.

I. "אמר רב יהודה אמר שמואל: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, הכניסה לו אלף מיני זמר ואמרה לו:

כך עושין לעבודה זרה פלונית וכך עושים לעבודה זרה פלונית, ולא מיחה בה".

(תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף נ"ו, ע"ב)

II. "[...] ארץ ישראל, השוכנת בין שני מרכזי הכוח והתרבות הגדולים במזרח הקדום, הלא הם מצרים (בדרום)

ומסופוטמיה (בצפון).

[...] נישואי שלמה ובת פרעה מעידים על כך, שמלך מצרים לא זו בלבד שהשלים עם קיומה של ממלכת

שלמה כאימפריה [...] אלא אף שאף לטפח עימה יחסי ידידות".

(בוסתנאי עודד, אנציקלופדיה עולם התנ"ך, ספר מלכים א (עורך משה גרסיאל) דודזון-עתי, 1994, עמ' 36).

בכל אחד מן הקטעים באה לידי ביטוי דעה שונה בנוגע למעמדו של שלמה כמנהיג, בעקבות נישואיו לבת פרעה.

תארו את המעמד של שלמה על פי כל אחד מן הקטעים. הסבירו את דבריכם. (4 נקודות)

ב. קראו פסוקים ה'–ט'.

שלמה מרגיש שהוא זקוק לתמיכה של אלוהים משום שלדבריו חסרות לו כמה תכונות המאפיינות מנהיג.

על פי פסוקים אלה, ציינו שתיים מן התכונות האלה החסרות לשלמה, והסבירו מדוע כל אחת מהן חשובה למנהיג.

בססו את דבריכם על הכתוב. (6 נקודות)

פרק שלישי – מנהיגות פוגשת זהות (20 נקודות)

ענו על שאלה 8 – חובה (20 נקודות).

8. קראו **מלכים א**, פרק י"ב, פסוקים א'–י"ד וגם **אסתר**, פרק ז', פסוקים א'–ד'.

א. קראו **מלכים א**, פרק י"ב, פסוקים א'–י"ד ואת דברי יאיר זקוביץ שלפניכם.

"החשש מפני עוצמת המנהיג והזערת מה שלמעלה, בשחקים, גוברת עם תופעת המלוכה; עתה נעור הפחד מפני הקבע, העושר והכבוד".

(יאיר זקוביץ, "על דמות המנהיג במקרא", **חוג התנ"ך בבית הנשיא**, ירושלים תשנ"ה, עמ' 14)

ציינו והסבירו שניים מן החששות מפני המלוכה שזקוביץ מציין בדבריו, והסבירו כיצד אחד מהם בא לידי ביטוי בדבריו או במעשיו של רחבעם המתוארים ב**מלכים א**, פרק י"ב, פסוקים א'–י"ד. בססו את דבריכם על הכתוב. (10 נקודות)

ב. קראו גם **אסתר**, פרק ז', פסוקים א'–ד'.

(1) בדבריה אל המלך, אסתר משתמשת בעוצמתה כמלכה כדי להשיג את בקשתה מן המלך. בססו קביעה זו על

דוגמה אחת מן הכתוב, והסבירו אותה. (5 נקודות)

(2) למרות העוצמה של אסתר, ניכרת בדבריה למלך גם הרגשת זרות. הביאו ראיה אחת המבססת את הקביעה הזאת,

והסבירו את דבריכם. (5 נקודות)

בהצלחה!